

нас, і те, що попереду нас, – ніщо в порівнянні з тим, що всередині нас. Щастя – це скарб, дуже важко знайти його в собі і неможливо знайти його десь в іншому місці. Ми стаємо щасливішими, коли наші дії дають нам сенс і насолоду, будучи при цьому корисними для інших. Нам необхідно зрозуміти, що міра щастя нічим не обмежена, адже щастя – це дорога завдовжки з життя.

1. Дойчик М. В. Трагування духовності як основи гідності людини у філософії А. Шопенгауера. *Вісник Прикарпатського університету. Філософські і психологічні науки*. Івано-Франківськ, 2016. Вип. 20. С. 51–57.
2. Шопенгауер А. Мир как воля и представление. Афоризмы и максимы. Новые афоризмы / пер. с нем. Ю. Айхенвальд, Ф. Черниговец, Р. Кресин. Минск : Литература, 1998. 1408 с.
3. Шопенгауер А. Афоризми життєвої мудрості. URL: http://librebook.ru/aforizmy_jiteiskoi_mudrosti/vol1/4?mature=.

The article deals with the peculiarities of happiness interpretation in A. Schopenhauer's Philosophy. On the basis of the dialectical, hermeneutical, and phenomenological methods the premises of the philosopher's study of a human being, his/her happiness, role and place in life are revealed. According to A. Schopenhauer, the strive for happiness is a part of human nature itself, being its unique property, that's why there is no definite way to obtain it. The true happiness doesn't appear from the external world, it has absolutely subjective nature. A human being becomes happier when his/her actions bring sense and joy to his/her life. Thus, a person should realize that his/her happiness is measured only by the time of living.

Keywords: human being, individuality, happiness, loneliness, philosophy.

УДК 141.311: 17.023.34

Діана Надь, Ярослав Гнатюк

ПРОБЛЕМА ЛЮДИНИ У ФІЛОСОФСЬКІЙ КОНЦЕПЦІЇ КОНКОРДИЗМУ

У статті аналізується філософське вчення В. Винниченка про конкордизм. Розкриваються основні поняття філософії конкордизму, простежується їхній зв'язок із проблемою людини та її щастя. Філософія конкордизму розглядається у контексті української інтелектуальної традиції, при цьому наголошується на спорідненості філософії конкордизму із філософією українського кордоцентризму.

Ключові слова: конкордизм, дискордизм, духовне здоров'я, щастя, духовна недуга, гармонія, дисгармонія.

Аналіз досліджень і публікацій. В Україні ініціатором філософсько-етичного аспекту дослідження творчості В. Винниченка є Г. Костюк. Уперше ж проаналізувала Винниченкові філософські трактати “Щастя: Листи до юнака” та “Конкордизм. Система будівництва щастя” Н. Гусак. Т. Гундорова, як літературознавець, торкнулася перетину одного з найголовніших принципів “Конкордизму” – “чесність з собою” – з “філософією життя” Ф. Ніцше. І. Кошова [5] виокремила ключові постулати трактату “Конкордизм”, втілені в романах В. Винниченка “Лепрозорій”, “Вічний імператив”, “По-свій!”, “Чесність з собою”, “Записки Кирпатого Мефістофеля”, “Поклади золота”, у п'єсах “Великий Молох” та “Дізгармонія”. Г. Файзулліна досліджувала співвідношення конкордизму і дискордизму у вченні В. Винниченка про духовне здоров'я як основу щастя. Я. Гнатюк провів аналіз та простежив розвиток від філософії українського кордоцентризму до конкордизму.

Отже, актуальність статті полягає у з'ясуванні можливості духовного здоров'я через подолання причин “духовної недуги” людства на основі філософських і літературних творів В. Винниченка. Адже, побачивши за допомогою філософії та мистецтва відсторонено свої хворобливі поведінкові нахили, легше та простіше знайти “рецепт” морального зцілення, досягнення духовного здоров'я як основи щастя.

Виклад основного матеріалу. “Конкордизм” – двотомна праця утопічного характеру, соціально-етична програма майбутнього гармонійного суспільства. “Конкордизмом ми називаємо систему лікування та реорганізації сил сучасного людського організму, сил як фізичних, так і психічних, систему базовану на рівновазі та погодженні тих сил” [2, с. 67]. Ідеї “конкордизму” – це те, до чого В. Винниченко йшов, починаючи з 1905 року, коли йому відкрилася картина страшної дисгармонії: недосконалі

люди, недосконале суспільство, суперечливе, готове до самознищення людство. Описуючи тогочасний стан суспільства устами Грицька з п'єси “Дізгармонія” (1906), В. Винниченко ніби говорить про реальність початку XXI століття: “ми – дізгармонічні, що ми не піднялись до нашого розуму, що натягуємося головою вгору, тіло осіда до землі. І получаються безглузді якісь фігури, якісь свині з шиями жирафи...” [1, с. 39].

Більшою мірою В. Винниченко відомий як письменник, проте маловідомий він як філософ. Перш за все, хотілося б сказати, що В. Винниченко як філософ позиціонував себе як соціального мислителя. Оскільки для української філософської традиції характерна релігійність, то не є дивним, що конкордизм займає в ній не останню позицію, адже є світською релігією. Світська релігія будується навколо соціологічно-обґрунтованого соціального світогляду, який пояснює походження соціальної реальності й описує етапи її розвитку, навіть, до стану досконалості. Джерелами філософії конкордизму (як системи світської релігії) є: марксистська релігія Революції, фрейдівська релігія Самосвідомості та позитивістська релігія Науки і Прогресу [3]. Основною проблемою конкордизму є тема цілісності людської істоти та її щастя. Тобто які б засоби та способи для досягнення мети не ставились, мета є незмінною.

В. Винниченко апробує принцип “чесності з собою” (який є давно відомим), підносить його на новий рівень і розглядає його як позитивний моральний ідеал. Під цими словами приховується ідея сприйняття принципу як абсолютної цінності. Ця ідея не є новою, адже перегукується у своєму моральному ефекті з філософією Ф. Ніцше. Тобто ідея “чесності з собою” є формулюванням моральним, таким, яке дає можливість не замикатись на природному, інстинктивному і фаталістичному, а торувати свій шлях до меж розумного, вольового вибору. Коли “Ми” чесні з собою, тоді – здорові. Для людини важливим є не тільки фізичне здоров'я, а й духовне. Останнє залежить від внутрішнього світу особистості. Розкриваючи логічний ланцюг, варто зазначити, що духовне здоров'я формується під впливом сукупності елементів: свідомості, ментальності, самоідентифікації, розуміння сенсу життя та буття, оцінка реалізації власних цілей, здібностей та можливостей в умовах суспільних ідеалів та особистого світогляду. Так як людина є істотою суспільною, нам необхідна взаємодія із собі подібними. В ідеалі суспільство має складатися зі здорових людей, як фізично, так і морально. Проте, насправді, “Ми” зіштовхуємось із хворобливим соціумом.

Для В. Винниченка духовне здоров'я являється незамінною частиною та складовою при досягненні щастя. Він прагнув дати застереги або певніше сказати заповіді, які б змогли виправити недосконалості людського суспільства.

У своєму трактаті В. Винниченко висуває теорію творення нового гармонійного, духовно і тілесно здорового суспільства, заснованого на погодженні фізичних і психічних сил.

Концепція “Конкордизму” містить 13 “правил” (заповідей):

1. “В усіх галузях життя твого звільняйся від гіпнозу релігії і будь простою часткою природи” [2, с. 74].

2. “Будь погоджений з іншими, не шкідливими тобі живими істотами на землі й скільки змога бувай у русі, на повітрі, у найближчому контакті з сонцем, рослиною” [2, с. 78].

3. “Не годуйся нічим, непритаманним природі людини”, себто нічим, що “не приготоване на кухні матері природи” [2, с. 86].

4. “Будь суцільним, іншими словами: роби так, щоб кожна твоя дія була виявом погодження всіх, або великої більшості головних сил (інстинктів, підінстинктів, розуму, почуття, підсвідомості, волі)” [2, с. 119].

5. “Будь чесним з собою, себто виводь на поверхню свідомості кожен підсвідому думку твою, кожне приховане почуття, не старайся з легкодухості, чи з надмірного

егоїзму, чи страху загубити свої звички та втіхи лукавити з собою, не бійся бути правдивим і сміливим сам перед собою” [2, с. 125–126].

6. “Будь погодженим в слові і ділі, себто: що визнаєш на словах, те виконуй на ділі. Що проповідуєш іншим, те роби сам у своєму власному житті” [2, с. 127].

7. “Будь послідовним до кінця” [2, с. 129].

8. “Не силуйся любити ближніх без власної оцінки і не претендуй на їхню любов, не будучи цінним для них” [2, с. 144].

9. “Завсіди пам’ятай, що всі люди і ти сам хворі на страшну хворобу дискордизму. Борись із нею не догмою, не ненавистю, не карою, а розумінням, жалістю, поміччю” [2, с. 146].

10. “Живи тільки з власної праці” [2, с. 146].

11. “Кохайся, з ким любо кохатися, але родину твори тільки з тією людиною, яку ти всією душею і всім тілом твоїм хотів би (хотіла б) мати за матір (чи батька) дітей твоїх” [2, с. 181].

12. “Не пануй і не підлягай пануванню” [2, с. 243–244].

13. “Будь ні над колективом, ні під ним, ні поза ним, а тільки активною відданою клітиною його. І тоді навіть страждання за нього буде тобі за вищу радість” [2, с. 203].

Наведені правила є виявом в різних формах усіх універсальних, всесвітніх законів рівноваги й погодження сил – погодження людини з природою, з самим собою, з іншими людьми, з колективом; інакше кажучи – правила творення щастя. “Ми” йдемо у розріз із природою, від цього страждаємо, проте вперто торуємо свій шлях і вважаємо, що так має бути. Але це не є правдою, а швидше самообманом, і рано чи пізно “Ми” захочемо бути щасливими.

Кожен постулат В. Винниченка тією чи іншою мірою перегукується із Сквородинівським прагненням до щастя. Яскравим прикладом цього є 13-та заповідь та ідея “сродної праці”. Але вона є видозміненою і націленою на соціум, бо Г. Скворода закликав людину знайти справу за покликом душі, яка буде приносити радість та щастя, а у вченні В. Винниченка, йде мова про включеність у колектив та його життя. Бо наша праця є невід’ємною частиною нашого життя. Більшість з людей проводить майже третину життя на роботі, і не встигаєш озирнутись, як ти вже використав своє життя на ту роботу, яка не приносила тобі задоволення або ж керівник псував тобі нерви і отруював життя. Так робити не слід, варто обирати роботу, яка буде щохвилино народжувати нові ідеї в голові й буде за радість, а не мукою, яку “Ми” терпимо задля отримання коштів.

Ідея щастя і спорідненої праці отримала подальший розвиток у філософії конкордизму В. Винниченка.

Тема духовного здоров’я та щастя є актуальною і на сьогоднішній день. Вона постає як ніколи гостро та нагально, адже “Ми” самі не помічаємо скільки суспільних хвороб та гнилизни нас оточує. Фізичні хвороби тіла настільки різноманітні, що мають значення епідемій, тоді як духовне виродження, яке є менш помітним, та настільки всеохоплюючим, що переростає в деградацію моральності суспільства. Із екранів телевізора щодня лунають новини про жорстокість і нормальною була б реакція жаху або хоча б здивування, проте, це настільки стало звичним, що люди сприймають це як даність. Навіть більше, бо значна кількість фільмів, які “Ми” переглядаємо на дозвіллі, так званій “екшн”, містить багато насилля, війни, сцени вбивства і чим жорстокіше, тим краще, сцени сексу і жорстокого поводження з дітьми та тваринами. І пересічні люди сприймають це нормально, хоча це не має бути нормою. Це означає, що люди стали черствими до чужого горя і проблем. Найголовніше, що цікавить звичайних людей – кількість лайків під фото, кількість переглядів чи то сторінки чи то блогу, вони користуються смартфоном не з необхідності, а для того, щоб “вбити” час. Робимо види-

мість провадження часу, стежимо в усіх змістах цього слова за іншими і радіємо перемогам та невдачам чужих нам людей.

Люди намагаються заповнити порожнечу, котра мов отрута роз'їдає їх із середини. Люди не є цілісними, повноцінними, наповнені протилежностями – незавершеними, половинчатими або ж правильніше сказати частковими. І В. Винниченко намагався висунути панацею від цієї людської неповноти, остаточною метою якої є гармонія та щастя. Одним із початкових і найважливіших етапів є етап годування. “В інтересах свого здоров'я – як фізичного, так і психічного, – ... людство повинно вернутись до того годування, яке притаманне його природі...” [2, с. 116], тобто цілком і повністю підтверджується теза Гіппократа “Ми те, що ми їмо”.

В. Винниченко був не тільки чисто теоретиком, він також обґрунтовував свою філософію. У нього теорія і практика нерозривно пов'язані між собою. В. Винниченко разом із дружиною втілював свої ідеї у життя, тобто не вживав м'яса та алкоголю, не палив, а харчувався овочами, фруктами і горіхами. Потім йде важливий етап – погодження та чесність з самим собою, тобто “усуцільнення”. Осмислюючи людську реальність у таких категоріях філософії діалогу як “Я”, “Ми”, “Інші”, слід зазначити, що, зазвичай “Ми”, людські істоти, часто обманюємо інших, але дане прагнення поступово починає поширюватись і на нас самих. “Ми” не чесні з собою, причин може бути безліч, але факт залишається фактом, що це приносить тільки шкоду. І коли “Ми” брешемо собі, то брехня проходячи крізь нас вже для оточуючих звучить як правда, бо “Ми” вкладаємо в неї зміст та емоції правди і говоримо із запалом, який притаманний правді. Осуд людський можна витерпіти та пережити, його можна і не приймати, від нього можна втекти у своє розуміння правди. Але від власного суду, власної зневаги до себе можна втекти тільки через погибель фізичного тіла. Нема нічого гіршого і важчого, аморальнішого і гнітючішого, як самоосуд, як самозневага. Люди, котрі, здатні стати на шлях прийняття себе, є сильними духом. Не кожен зможе і схоже жити правдиво і у гармонії з собою. Бо це вдається не одразу і цей процес є поступовим, бо “Ми” довгий час перебуваємо у дисгармонії із собою та своїм тілом. Носимо незручний одяг, спілкуємось через силу з неприємними особами і вживаємо “сміття”. Чому “Ми” вживаємо шкідливу їжу? Тому що, організм виробляє гормони залежності та щастя. Тобто так чи інакше пересічні споживачі є “наркоманами” шкідливих продуктів. Це і є зоною комфорту. Саме тому, коли вони починають правильно харчуватись у них яскраво виражено проявляється потяг до солодкого, адже рухатись вгору важче, ніж залишатись на одному місці або ж котитись вниз. Ще однією причиною є те, що в організмі процеси очищення від “сміттевої їжі” займають близько року. Проте, якщо все ж таки, люди стають на правильний шлях, то вони отримують більшу винагороду: у вигляді здорового і підтягнутого тіла, а також здорового духу. Тут не йде мова про фанатичне схуднення, а про підтримання здорової фізичної форми.

Наступним кроком після харчування і прийняття себе є любов до собі подібних, але і тут потрібно бути уважним, бо, як зазначає В. Винниченко, необхідно віддавати свою любов тим, кого ти оцінив. Бо любов є оцінкою. Любити те, що не знаєш і не даєш тому оцінки, є абсурдом. А ще гірше – любити те, що є шкідливим та огидним. Тобто всіх без розгляду не можна і не є правильним любити, бо коли “Ми” любимо злочинців або гвалтівників, то тим самим допомагаємо їм, стаємо схожими на них. Проте є й ті, хто допомагає людям, так звані альтруїсти. Але чи є вони такими до кінця? Звісно ні, бо їхній альтруїзм полягає у вивищенні самого себе, себто егоїзмі. Але і зегоїзмом теж не все так просто. Адже це почуття містить у собі й позитивні зачатки, збереження основи. Чітке розмежування між альтруїстами та егоїстами важко провести. Нема чітко білого або ж чисто чорного в природі. Кожен колір містить частинку іншого. Адже природа влаштована таким дивним чином, щоб поєднати ці сили. Тобто

немає “лівих” і “правих”, “добрих” і “поганих”. У кожному поганому можна знайти щось хороше і навпаки. Будь-які дії можна трактувати двояко.

Егоїзмові, за Е. Фроммом, протистоїть любов. “Егоїзм і любов до себе – не тільки не одне і теж, але цілком протилежні поняття”. Любов є відмовою від егоїзму. Вона найбільш яскраво проявляється в інтимних стосунках. Ця тема теж є важливою для сучасного суспільства, бо “Нас” турбує питання гендерної рівності, сексизму, відношення статей, кохання і так далі. За В. Винниченком, основою стосунків є спільне бажання кохатись, результатом якого є дитина. Тобто стосунки є вільними, головне – потяг одне до одного. Чоловік виконує тільки функцію заплідну, а всі інші обов’язки виконує жінка (себто матріархат). Знати батька дитини не є обов’язковим, основне – знати і поважати матір. Тому що вона і життя дала, і є суддею, і є паном. Це є основа щастя, а причиною розладу є пригнічений або ж захворілий чоловічий егоїзм, який почав квітнути, коли почало розвиватись первісне господарство. Як і за будь-якого протистояння, були жертви, переможці та переможені. Це протистояння тривало довго і з кожного боку було багато жертв. Переможцями в битві стали чоловіки і настала доба патріархату. І звісно, ж наслідками стали глобальні зміни, жінка стала залежною. Навіть, у Біблії вказана залежність жінки від чоловіка (створення із Адамового ребра). Таке трактування Біблійних текстів пояснюється статтю та добою створення Біблійних писань. Книга книг була створена чоловічими руками і, коли патріархат укоренився, то став непохитним. З цього випливає постійне бажання принизити жінку, визнати її брудною. Зрівняти її з твариною, знецінити і мати змогу торгувати нею як товаром на ринку. Пізніше до цього приєднується суспільство та економіка. Вступаючи в дискордиський шлюб, чоловік і жінка є сторонами-партнерами, учасниками договору, в якому продається – купується тіло, органи продовження роду і майно. Навіть, емоції вони не в змозі проявляти, мають нести відповідальність і за наслідки своїх слів та дій. Після укладання договору починається історія двох каторжників, які несуть непосильну ношу. І, як наслідок, ця ноша стає щоденним каменем, каторгою. На початках, парі здається, що все легко і просто, проте, коли з’являються діти, то все починає руйнуватись. Основа сексуальної моралі дискордизму – гіпертрофований егоїзм, нерівність, релігійність. Коли ж “Ми” хочемо отримати щастя, тобто досягти конкордизму, то маємо діяти і чинити у протилежному напрямку. Шлюб можливий тільки тоді, коли люди любитимуть одне одного. Відповідно і діти будуть виховані гідними членами суспільства, зрощені в любові. В. Винниченко розмежовує поняття любов і кохання. Кохання – це бездумний голод тіла, це – наказ вічності, яка не допускає опору собі. Кохання саме себе пожирає і не залишає нічого по собі, а любов – інше лице вічності, це – вростання, вгорання однієї істоти в другу. На його думку, кохання схоже до стихії вогню, яка є неконтрольованою і пожирає все на своєму шляху. На противагу – любов, як вода, дарує життя і втомлює спрагу. Любов – почуття вистраждане, яке приходить у буденних клопотах, самопожертві, а йде вона з нашого життя важко, з муками. Любов є вищою, ніж кохання. І для досягнення щастя потрібно виконати одинадцять правил конкордизму. Так, ніхто не скаже вам, що це легкий шлях, проте, обираючи його свідомо, отримуємо більшу винагороду. І цінуємо сильніше, бо доклали зусиль для отримання результату. Хоча більшість людей, із конкордиської точки зору є хворими, проте можливо вирішення і цієї проблеми. А саме, у боротьбі молодих людей за своє право на існування та любов. І ця любов має бути вивіреною, метою і кінцевою ціллю обох партнерів. В разі невдачі, спроби не мають закінчуватись [2, с. 212].

Після проведеного аналізу основних правил конкордизму можна зробити висновок, що, за В. Винниченком, усі люди є хворими і це усвідомлення – лише попередній результат, а остаточною є одужання, “духовне зцілення”. Це є логічний і необхідний вияв розуміння життєвих явищ. На думку В. Винниченка, всі мають спільне нещастя і

спільну хворобу. Одні більше хворіють, інші менше, однак, нема і не може бути в сучасному людстві людей нормально-здорових [2, с. 292]. І завдяки правилам конкордизму можна все змінити, серед конкретних способів є два: індивідуальний та колективний. Конкордизм – система боротьби з хворобою, організація всіх засобів для цієї мети. Яка ж може йти мова про “співробітництво” із хворобою? Сам процес лікування має розпочинатись з індивіда і прогресувати, розвивати і переростати у колективне лікування. Справа є нелегкою, бо люди борються самі з собою, своїми звичками, нахилами, які є багатовіковим нашаруванням, але є можливим для тих, хто має непереборне бажання бути здоровим. Самого визнання правил недостатньо, потрібні дії. Бо серед конкордистів ледарів немає. Кожен ледачий є просто хворим. Бо кожен нормальний здоровий організм є діяльним і прагне до діяльності. Це закон життя. Лінь є показником ненормального, нездорового стану. Бездіяльність для здорового організму – травма, хвороба або ж примус. Після виконання правил варто переходити до другого способу, себто колективного, бо людина є істотою соціальною і поза межами суспільства не може знаходитись. Тобто допомагати віднаходити щастя і своїм ближнім, тим самим перебудовуючи і вибудовуючи нове суспільство. Тут має місце конкордиський колектив, де об'єднані одnodумці для спільного конкордиського життя, які можуть і показують приклад іншим людям. Члени колективу – звичайні люди із усіма звичними для них хворобами. Важливо тільки те, щоб кожен усвідомлював хворобу людства і хотів впевнено, і рішуче боротись із нею за допомогою конкордизму. Ведучи мову про хвороби В. Винниченка мав на думці не тільки фізичні хвороби, а й психічні, соціальні. Небезпечною соціальною хворобою він вважав християнство, як сакральну релігію. “Релігія є одною з форм загальної хвороби розладу сил (дискордизму)...” [2, с. 83]. Варто відзначити, що конкордизм – це не “нова релігія”, а прямий заклик до дії.

Отже, філософія конкордизму і традиційна сакральна релігія для В. Винниченка є діаметрально протилежними явищами. Також варто зазначити, що в етичній системі погодження фізичних і психічних сил, обстоюваній В. Винниченком, перед людиною і людством є чіткий дуалістичний вибір: або традиційна сакральна релігія, хвороба та нещастя, або сучасна філософія конкордизму, здоров'я та щастя. В. Винниченко не допускав іншої світоглядної можливості. Хоч вибір і зводиться до мінімуму, але дає чудові можливості перспективи та розвитку.

Висновок. В. Винниченко в боротьбі проти всесвітньої дисгармонії й духовної недуги розробив вчення про “узгодження” людини з собою і навколишнім середовищем – конкордизм. Він вірив, що людина зможе очиститися духовно й фізично, і подолає соціальну проказу, виконуючи його “заповіді” для досягнення щастя. В. Винниченко у своїх творах демонстрував вади морально зіпсованого людства й вказував шлях до віднайдення втраченого духовного здоров'я як основи життєвого щастя. Вони є простими для виконання і не потребують фізичних зусиль, проте зусилля варто зробити над собою, що є не кожному під силу. А що ж стосується конкордиського колективу, то тут кожен рівний його учасник, бо вся філософія конкордизму – це погодження елементів буття, а не панування одних над другими. Філософське вчення В. Винниченка є цікавим для сучасників. Висловлені ним ідеї про особистість як цілісну людину, її щастя, як збалансованість матеріальних і духовних потреб, духовне здоров'я як пріоритет духовного над матеріальним, правильне харчування тощо є важливими тенденціями розвитку сучасного суспільства.

1. Винниченко В. Дізгармонія. Драматичні картини. Київ, 1907. 198 с.
2. Винниченко В. Конкордизм. Система будування щастя. Київ : Український письменник, 2011. 342 с. (Серія “Adfontes”).
3. Гнатюк Я. Українська філософська традиція: еволюція від кордоцентризму до конкордизму. URL: <http://www.mesoecurasia.org/archives/13217> (дата звернення: 25.02.2018).

4. Гусак Н. Щастя в етичній концепції “конкордизму” Володимира Винниченка : дис. ... канд. філософ. наук : 09.00.07. Київ, 1999. 164 с.
5. Кошова І. “Конкордизм” Володимира Винниченка: у пошуках формули щастя. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/vchu/N178/N178p051-063.pdf (дата звернення: 25.02.2018).
6. Фромм Е. Мистецтво любові. URL: https://24tv.ua/zdorove_zhittya_tag5270. (дата звернення: 25.02.2018).

This article presents system of philosophy of V. Vinnichenko about concordism. The fundamental concepts of the philosophy of concordism are developed, harkening back their connection with the problem of human and his happiness. The philosophy of concordism is considered within the context of Ukrainian intellectual tradition, thereby the cognation of concordism philosophy with the philosophy of Ukrainian cordocentrism is being noted.

Keywords: concordism, discordism, spiritual health, happiness, spiritual illness, harmony, disharmony.

УДК 159.964: 17: 124.5

Ольга Радченко

ФІЛОСОФСЬКО-ПСИХОЛОГІЧНЕ ТА ЕТИКО-АКСІОЛОГІЧНЕ ОСМИСЛЕННЯ СВІДОМОСТІ У ВЧЕННІ К.-Г. ЮНГА

К.-Г. Юнг вивчає свідомість як поєднання Я і психічних факторів та у єдності свідомого і несвідомого. Цілісність Я як центру свідомості і моральності є дуже важливою. Руйнація цілісності Я призводить до криз між жіночим і чоловічим, вірою і знаннями, моральної шизофренії. У статті розглянуто філософсько-психологічні та етико-аксіологічні аспекти цієї проблеми.

Ключові слова: свідомість, свідоме, несвідоме, Я, вчення К.-Г. Юнга, релігія, психологія, філософія, етика, аксіологія.

XX ст. є особливим етапом у розвитку сучасного суспільства з надзвичайною динамікою усіх його сфер (зокрема, науки і технологій), інтенсифікацією соціальних процесів і змін. Це породжує і феномен масової людини, яка може загубитися у натовпі. Водночас постає колосальне зростання можливостей соціальної реалізації окремої особи, посилюється можливість її впливу на інших, спільноту (через Інтернет, інші засоби масової комунікації одна людина може спілкуватися з ким завгодно, розповсюджувати свої думки, спонукання до дій тощо) [4, с. 175]. Тому зростає значущість і потреба дослідження психіки людини (раціонального та ірраціонального) у контексті соціальних взаємозв'язків. Етика, аксіологія постійно отримують новітні завдання: які морально-аксіологічні правила, принципи, ціннісні ієрархії, сенси дозволять забезпечити якісне, бажане, ефективне співіснування людини зі світом у їх закономірності і мінливості. С. Кові зазначає потребу зміни сучасної парадигми (теорії, пояснення, моделі чогось іншого як карти певної території). Зокрема, цьому сприятимуть впливи етики характеру та етики особистості як соціальних парадигм, спрямованих на реалізацію тривалого щастя й успіху [3, с. 35]. Сучасність показує потребу синергетичності, у тому числі й психолого-філософського, етико-аксіологічного поєднання вирішення основних сенсожиттєвих потреб людини у світі стрімких науково-технічних, світоглядних змін сучасного світу.

Поле спільних сучасних європейських досліджень філософії і психології постають проблеми сутності людини, її психіки, взаємозв'язку зі світом, пошуків найкращих типів взаємин для віднайдення свого місця, призначення у цьому світі. Особлива увага у житті сучасної особистості привертається до межі між свідомим і несвідомим, що досліджується зокрема, у вченні Карла-Густава Юнга. Осмислення цього вчення відбувається насамперед з позиції психології. Сучасні українські дослідження надбань К.-Г. Юнга застосовуються й для аналізу процесів політики, культури, соціальної психології, філософії, етики, аксіології. У цій статті опираємося на наукові доробки